संवादलेखनम्र तथा अनुच्छेद लेखनम्र

अभ्यासः

संवाद-पूर्तिः

मञ्जूषायाम् दत्तानाम् पदानां साहायतया अधोदत्तान् संवादान् पूरयत–(मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से नीचे दिए गए संवाद को पूरे कीजिए–)

उदाहरणम्—

1. अभिनवः — मित्र, किं त्वम् .... पश्यसि ?
   अरुणः — नहि, अहम् त्वया सह .... वार्तां करोमि।
   अभिनवः — अलम् ....। किं त्वम् क्रिकेट्-प्रतियोगिताम् अपश्यः ?
   अरुणः — आम्, अहम् .... एव पश्यामि।
   अभिनवः — अद्य खेलः अतीव .... वर्तते। कस्य .... भविष्यति, भारतस्य वा .... वा ?
   अरुणः — विजयः कस्य भविष्यति इति कोऽपि न जानाति। अहं तु .... आनन्दम् अनुभवामि।

पाकिस्तानस्य, विजयः, खेलस्य, दूरदर्शनम्, दूरभाषेण, उपहासेन, क्रिकेट्-खेलम्, रोचकः।

उत्तरम्–दूरदर्शनम्, दूरभाषेण, उपहासेन, क्रिकेट-खेलम्, रोचकः विजयः पाकिस्तानस्य, खेलस्य।

2. माता — ...., त्वम् कुत्र गच्छसि ?
   पुत्रः — मातः, अहम् .... गच्छामि।
   माता — किं तव .... सम्पूर्णम् अस्ति ?
   पुत्रः — यदा अहम् क्रीडाक्षेत्रात् आगमिष्यामि तदा ....।
   माताः — प्रतिदिनं तु गृहकार्यम् .... खेलसि।
   पुत्रः — मातः, अद्य .... अस्ति।
   माता — पश्य, तव .... सुनीलः आगच्छति।
   पुत्र : — .... अहम्।

करिष्यामि, मित्रम्, पुत्र, कृत्वा, क्रीडाक्षेत्रम्, गृह-कार्यं, गच्छामि, क्रिकेट्-प्रतियोगिता।

उत्तरम्–पुत्र, क्रीडाक्षेत्रम्, गृहकार्यम्, करिष्यामि, कृत्वा, क्रिकेट-प्रतियोगिता मित्रम्, गच्छामि।

3. पुत्री — मातः, अभिमन्युः कः आसीत् ?

माता — .... अर्जुनस्य पुत्रः आसीत्।

पुत्री — .... कः आसीत् ?

माता — भीष्मः कौरवानां पाण्डवानां च .... आसीत्।

पुत्री — पितामहः कः भवति ?

माता — जनकस्य .... पितामहः भवति।

पुत्री — ...., किम् श्री आर्यवीरः तव भ्राता ?

माता — आम्, मम .... तव मातुलः।

पुत्री — लवकुशौ रामस्य .... आस्ताम् ?

माता — .... रामस्य .... आस्ताम्।

कौ, मातः, पितामहः, भ्राता, जनकः, लवकुशौ, भीष्मः, पुत्रौ, अभिमन्युः।

उत्तरम्—अभिमन्युः, भीष्मः, पितामहः, जनकः, मातः, भ्राता, कौ, लवकुशौ, पुत्रौ।

4. अध्यापकः — सुधीर, त्वम् किम् इच्छसि ?

सुधीरः — श्रीमन्, अहम् सेवम् खादितुम्........................।

अध्यापकः — राधिके, तुभ्यं किं .... ?

राधिका — ....नारङ्गम् रोचते।

सुदीपः — मम कदलीफलम्........................अस्ति।

अध्यापकः — शोभने, तव किं प्रियम् ?

शोभना — ....नारिकेलम् प्रियम्।

अध्यापकः — ....तु ....राजा। एतत् ....प्रियम्।

फलानाम्, मह्यम्, मम, आम्रम्, इच्छामि, सर्वेषाम्, रोचते, प्रियम्।

उत्तरम्—इच्छामि, रोचते, मह्यम्, प्रियम्, मम, आम्रम्, फलानाम्, सर्वेषाम्।

5. प्रथमः — भवान् कुतः आगतः ?

द्वितीयः — अहम् अमेरिका-देशात्........................।

प्रथमः — किं........................भवान् ?

द्वितीयः — आम्, दिल्ली-विश्वविद्यालये........................छात्रः अहम्। भारतस्य इतिहासे मे महती........................।

प्रथमः — आः शोभनम्। अहम् अत्र ....आगतः। श्वः .... दर्शनाय गमिष्यामि।

द्वितीयः — दिल्लीनगरस्य.......................दर्शनाय मम उत्सुकता अस्ति।

प्रथमः — तर्हि दिल्लीदर्शनाय मया सह ....भवान्।

द्वितीयः — बाढ़म्।

दिल्लीनगरस्य, छात्रः, आगतः, आगच्छतु, पाटलिपुत्रात्, इतिहासस्य, ऐतिहासिक-स्थलानाम्, रुचिः।

उत्तरम्–आगतः, छात्रः, इतिहासस्य, रुचिः, पाटलिपुत्रात्, दिल्लीनगरस्य, ऐतिहासिक-स्थालानां, आगच्छतु

अनुच्छेद-पूर्तिः

मञ्जूषायां दत्तानां पदानां साहायतया अधोदत्तान् अनुच्छेदान् पूरयत–(मञ्जूषा में दिए पदों की सहायता से नीचे दिए अनुच्छेद को पूरे कीजिए–)

1. मम विद्यालयः

मम विद्यालयः.......................अस्ति। विद्यालयस्य.......................विशालम्। अत्र द्वादश श्रेण्यः सन्ति। ....छात्रान् स्नेहेन पाठयन्ति। छात्राः अपि.......................सन्ति। विद्यालये विशालः......................., विस्तृतम्क्रीडाक्षेत्रम्, नृत्य-संगीत-शाला.......................चापि सन्ति। विद्यालयस्य पुरतः रम्यम् उद्यानम् अस्ति। अत्र.......................पुष्पाणि विकसन्ति।.......................अत्र परिश्रमेण कार्यं करोति।

अध्यापकाः, उद्यानपालकः, विज्ञान-प्रयोगशालाः, योग्याः, भवनम्, पुस्तकालयः दिल्ली-नगरे, सुन्दराणि।

उत्तरम्–दिल्ली-नगरे, भवनम्, अध्यापकाः, योग्याः पुस्तकालयः, विज्ञान-प्रयोगशाला, सुन्दराणि, उद्यानपालकः।

2. प्रातःकाल-भ्रमणम्

प्रातः सुदीपः.......................सह उद्यानम् अगच्छत्। तत्र जनाः भ्रमन्ति बालाः च.......................। सुदीपः एकम् सुन्दरम् पुष्पितं.......................अपश्यत्। सः पितामहम्....................... 'एषः कः वृक्षः'? पितामहः अवदत् एषः.......................अस्ति। .... गुलमोहर-वृक्षे सुन्दराणि.......................पुष्पाणि आगच्छन्ति। गुलमोहर-वृक्षैः.......................रमणीयम्।

रक्तानि, वृक्षम्, उपवनम्, अपृच्छत्, क्रीडन्ति स्म, पितामहेन, गुलमोहर-वृक्षः, ग्रीष्मकाले, प्रातः, भ्रमणम्।

उत्तरम्–पितामहेन, क्रीडन्ति, वृक्षम्, अपृच्छत्, गुलमोहर-वृक्षः, ग्रीष्मकाले, रक्तानि, उपवनम्

3. पादकन्दुक-खेलः

पादकन्दुकखेलः अति....................खेलः अस्ति। एतस्मिन् खेले द्वौ....................भवतः। प्रत्येक-पक्षे एकादश....................सन्ति। एकः क्रीडकः पादेन....................क्षिपति। एकः 'गोलकीपरः' गोल-प्रान्तं....................। क्रीडकाः कन्दुकं....................क्षिप्त्वा गोलप्रान्तं नयन्ति। यः पक्षः अधिकान् गोलान् करोति सः....................भवति। पादकन्दुक-खेलः अन्ताराष्ट्रियः खेलः। परं यथा अस्माकं देशे क्रिकेट् खेलः....................न तथा एषः खेलः।

विजयी, पक्षौ, लोकप्रियः, पादेन, क्रीडकाः, कन्दुकम्,रोचकः, रक्षति।

उत्तरम्– रोचकः, पक्षौ, क्रीडकाः, कन्दुकम्, रक्षति, पादेन, विजयी, लोकप्रियः।

4. स्वतन्त्रम् भारतम्

स्वतन्त्रम् भारतम् अस्माकं गौरवम्। वीराणां....................प्रयत्नैः वयम्....................अविन्दाम। देशः अस्माकम् अधुना....................वर्तते। कस्यापि देशस्य....................तदैव सम्भवति यदा देशवासिनः सुशिक्षिताः, परिश्रमशीलाः....................च वर्तन्ते। सुशिक्षितः एव....................प्रति स्वकर्त्तव्यं सम्यक् जानाति। अतः सर्वेषां....................अत्यावश्यकम्। सर्वशिक्षा-अभियानम् अस्माकं....................भवेत्। निष्ठापूर्वकम् कर्त्तव्य-आचरणं च ध्येयम्।

स्वतन्त्रः, स्वतन्त्रताम्, देशभक्तानाम्, स्वदेशम्, उन्नतिः,
कर्त्तव्यनिष्ठाः, लक्ष्यम्, शिक्षणम्।

उत्तरम्– देशभक्तानाम्, स्वतन्त्रताम्, स्वतन्त्रः, उन्नतिः, कर्त्तव्यनिष्ठाः स्वदेशम्, शिक्षणम्, लक्ष्यम्

5. व्यायामः

शरीरं स्वस्थं रक्षितुं व्यायामः अनिवार्यः अस्ति।....................शरीरं सबलं नीरोगं च जायते।....................नरः साहसी भवति। प्राणायामः,....................धावनम्, योगाभ्यासः मल्लयुद्धम् इति विविधाः....................सन्ति। यः व्यायामं करोति तस्य....................रक्त-सञ्चारः सम्यक्-रूपेण भवति। स्फूर्तिः अपि जायते। यदि....................इच्छेत्, तर्हि नियमपूर्वकं व्यायामं....................। यदि शरीरम् स्वस्थं तर्हि चित्तं अपि....................इति सर्वसम्मतम्।

कुर्यात्, भ्रमणम्, शारीरिक-व्यायामाः, शरीरे, प्रसन्नम्,
व्यायामशीलः, व्यायामेन, सुस्वास्थ्यम्।

उत्तरम्–व्यायामेन, व्यायामशीलः, भ्रमणम्, शारीरिक-व्यायामाः, शरीरे, सुस्वास्थ्यम्, कुर्यात्, प्रसन्नम्।